Q INFO 01

DISTRIBUČNÍ POPLATKY

Proč dochází ke zdražení distribučních poplatků za elektřinu a plyn... (str. 2)

ZÁPORNÉ CENY

Záporné ceny za výkup elektřiny jsou již skutečností... (str. 4)

CENA PLYNU

Jakou máte vlastně cenu za plyn, možnosti srovnání cen... (str. 4)

quantumas.cz

QUANTUM®

DISTRIBUČNÍ POPLATKY JAKO NOVÉ TÉMA

Energetický regulační úřad poslední den v říjnu zveřejnil návrh cenového rozhodnutí týkající se regulovaných distribučních cen zemního plynu a elektrické energie pro rok 2024. Snad ještě nikdy nezpůsobil takovou reakci jako letos. Energický regulační úřad sám o sobě nemůže výši distribučních cen nijak významně ovlivnit. Je orgánem státní správy a správním úřadem pro výkon regulace v energetice. Zřízen byl energetickým zákonem, jeho působnost je vymezená vládou schválenou legislativou.

Pro objektivní posouzení vzniklé situace je potřeba se vrátit o rok zpět, kdy současná vláda zcela nestandardně uhradila ze státního rozpočtu 40 mld. Kč, které tak, jako v jiných letech, měly být rozpuštěny v distribučních cenách platných v roce 2023. Současně vláda rozhodla, že v roce 2023 nebude odběratelem elektřiny placen poplatek na obnovitelné zdroje ve výši 495 Kč/MWh bez DPH. Vlivem tohoto rozhodnutí došlo v roce 2023 k meziročnímu snížení distribučních cen elektřiny o 17 %. V době masivních instalací obnovitelných zdrojů elektřiny a nutného posilování distribuční sítě bylo snížení distribučních cen nelogické a do budoucna neudržitelné. Vláda se sice snažila snížit dopady růstu cen energií na odběratele, bylo to však řešení krátkozraké. Tento krok nebylo možné bez destrukčních dopadů na státní rozpočet opakovat také pro rok 2024, a proto byl růst distribučních cen, zpracovaný standardním způsobem, vnímán širokou veřejností o to citlivěji.

Objektivní srovnání vývoje distribučních cen poskytuje jejich dlouhodobý vývoj, zvlášť u zemního plynu a zvlášť u elektrické energie. Grafické znázornění cen jednotlivých položek u zemního plynu je zpracované pro kategorii konečných zákazníků společnosti QUANTUM s ročním odběrem 7,56 až 15 MWh. Cena distribuce v období od roku 2013 do roku 2021 rostla průměrně ročně o 7 %, v letech 2022 a 2023 poklesla průměrně o 6 %, návrh ceny pro rok 2024 znamená nárůst o 44 % oproti předchozímu roku. Cena distribuce pro rok 2024 činí 210 % z ceny roku 2013, což odpovídá průměrnému ročnímu růstu o 7 % v celém období. Jednoduchý závěr je, že kdyby nedošlo k poklesu ceny distribuce v roce 2022 a 2023, asi by téma růstu nebylo tak intenzivně diskutované.

I přes uvedený meziroční růst distribučních cen, na základě kalkulací vztažených k novému ceníku STABILITA, v roce 2024 zákazníci QUANTUM s roční spotřebou 7,5–15 MWh ušetří 3 % ve srovnání s rokem 2023.

Skutečné příčiny meziročního růstu distribuční ceny pro rok 2024 musíme u zemního plynu hledat v systému výpočtu prováděném Energetickým regulačním úřadem. Cena distribuce zahrnuje pevnou cenu za odebraný plyn a stálý měsíční plat za kapacitu. Meziroční růst distribuční ceny ovlivnila skutečnost, že stát pro rok 2024 nezopakoval dotaci některých položek, tak jako v roce 2023. Dalším důvodem je skutečnost, že společnost Net4Gas, zajišťující mezinárodní i vnitrostátní přepravu zemního plynu, se výpadkem tranzitu ruského plynu přes naše území a z toho plynoucího výpadku příjmů, dostala do ztráty příjmů, které ovlivnily její hospodářský výsledek. Zásadní změna poměru tranzitní a vnitrostátní přepravy se promítla i do kalkulace vnitrostátních distribučních cen Net4Gas pro rok 2024, které také navýšily distribuční ceny navazujícího distributora GasNet. Zvýšené ceny GasNet způsobily růst distribučních cen QUANTUM, jako dalšího distributora v pořadí. Uvedený princip vychází z metodiky stanovené Energetickým regulačním úřadem. Oba dva popsané důvody růstu distribuční ceny zemního plynu byly jednorázové a v příštích letech není důvod, aby se opakovaly. Protože u plynovodních sítí neprobíhají žádné významné investiční projekty, které by podporovaly posílení kapacity, prognóza vývoje distribučních cen zemního plynu v dalším období je stabilní, bez významných cenových výkyvů.

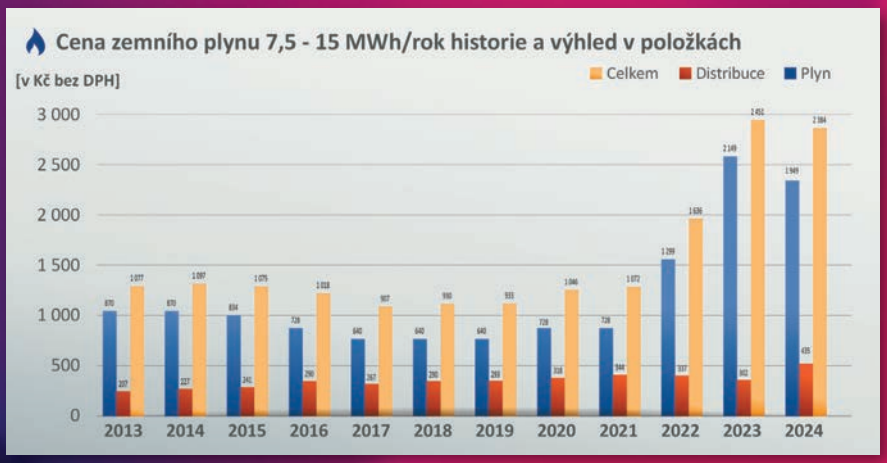

Ještě o něco složitější situace je u porovnání distribučních cen elektřiny. Grafické znázornění ceny jednotlivých položek u elektřiny je zpracované pro kategorii konečných zákazníků společnosti QUANTUM s tarifem D 02d. Uvedený tarif používá domácnost vybavená běžnými spotřebiči s průměrnou spotřebou elektřiny, která elektřinu nepoužívá pro topení ani ohřev vody. Distribuční cena takové domácnosti byla v celém sledovaném období 2013 až 2023 velmi stabilní. Největší meziroční změna činila 5 % nahoru i dolů. Cena distribuce v roce 2023 přitom byla nižší, než cena o 10 let dříve, v roce 2013. Snížená hodnota distribuční ceny v roce 2023 byla zapříčiněna již zmíněnou dotací státu a stát navíc pokryl i podporu obnovitelných zdrojů. Tento zásah do cen stát pro rok 2024 nezopakoval, a o to více proto vynikne růst distribuční ceny o 75 %. Přestože cena komodity v ceníku QUANTUM pro rok 2024 zůstala na stejné úrovni, jako v roce 2023, vlivem navýšení distribuční ceny a opětné úhrady podpory obnovitelných zdrojů, se celková cena, kterou platí odběratel, u tarifu D02d meziročně navýší o 33 %.

Cena distribuce elektřiny obsahuje část za distribuované množství a systémové služby, měsíční plat za příkon jističe a za činnost operátora trhu OTE a sazbu daně z elektřiny. Odběratel elektřiny navíc platí podporu výkupu elektřiny z obnovitelných zdrojů. Významným faktorem růstu distribučních cen je rozvoj a posilování distribuční sítě elektřiny v souvislosti s využíváním v čase nestabilních obnovitelných zdrojů. Související náklady jsou faktorem, který bude v příštích letech nadále stejně významně ovlivňovat růst distribuční ceny. Prognóza dalšího vývoje distribučních cen elektřiny v příštích letech je proto trvale růstová.

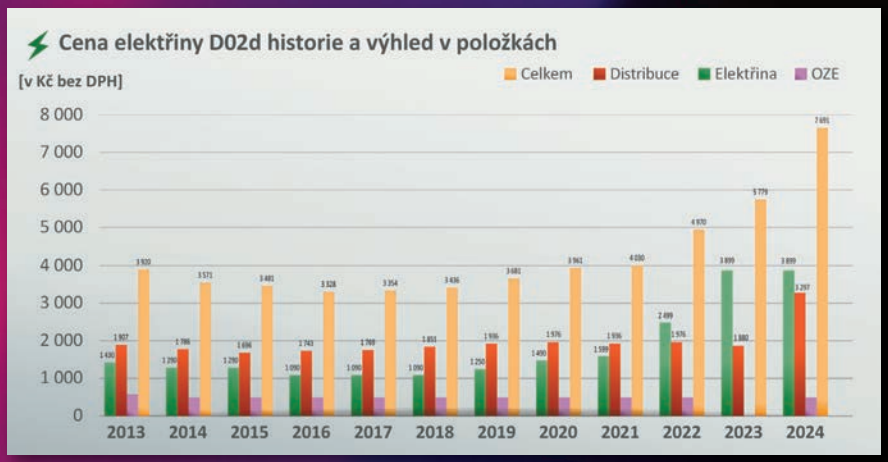

Společným faktorem, jak u zemního plynu, tak i u elektřiny, který vstupuje do kalkulace distribučních cen, jsou ztráty komodity, které vzniknou na cestě ke spotřebiteli. Jde o významná množství. U zemního plynu jde o ztráty netěsnostmi, ztráty technologické a ztráty z důvodu poškození infrastruktury, například haváriemi. U distributora QUANTUM ztráty činí 1,7 % z dopravovaného množství. Tato hodnota je dlouhodobě stálá a nejsou důvody, aby se měnila.

Ztráty vzniklé u elektrické energie jsou vyšší než u zemního plynu. Ztráty v hladinách nízkého napětí u distribučního rozvodu 0,4 kV se průměrně pohybují v rozmezí od 5 do 10 %. Ztráty tvoří technické a netechnické příčiny. Technické jsou způsobené fyzikálně a nelze je významně ovlivnit. Netechnické ztráty jsou způsobeny tak jako i u plynu nelegálními odběry. Pokud vyjádříme ztráty finančně, je hodnota ztrát u elektřiny řádově vyšší než u zemního plynu. Jednak samotnou velikostí a jednak násobně vyšší cenou elektřiny oproti ceně zemního plynu. S rostoucím využíváním obnovitelných zdrojů a kolísáním jejich výkonu v čase, ztráty v síti rostou. Je zřejmé, že tento vliv musí hradit všichni spotřebitelé.

Růst distribučních cen u elektřiny i u plynu ovlivňuje také inflace. Nejen výše popsané důvody, specifické pro každou komoditu zvlášť, ale i samotný fakt růstu cen energií, paliv, výrobků a služeb, se do výše distribučních cen promítá. Distributoři elektřiny a plynu, stejně tak jako jiné firmy mimo energetiku, musí nést důsledky působení inflace do své činnosti.

Následně, poslední den v listopadu 2023, po proběhlém připomínkovém řízení, vydal Energetický regulační úřad svým Cenovým rozhodnutím platné distribuční ceny pro zemní plyn a elektřinu pro rok 2024. Oproti návrhu distribučních cen se pro spotřebitele kategorie domácnost nic významného nezměnilo, a původní návrh byl tak schválen.

PLYN, NEBO ELEKTŘINA?

Na otázku uvedenou výše nelze jednoduše a jednoznačně odpovědět. Vždy záleží na mnoha faktorech. Z hlediska využití elektrická energie jednoznačně je a do budoucna bude pro každou domácnost prioritní a nezbytná. Poměr ceny obou energetických komodit je však důležitým srovnávacím kritériem, především při vytápění a přípravě teplé vody. V minulých vydáních QUANTUM časopisu jsme vícekrát porovnávali ceny obou komodit na burzách, jak u dlouhých produktů, tak i u spotových cen. Cena komodity elektřina se dlouhodobě pohybuje 2 až 3krát výše než cena komodity zemní plyn.

Zajímavé srovnání přináší graf zohledňující celkovou cenu elektřiny a zemního plynu, kterou platí běžná domácnost, a to v delší historii. K zažitému porovnání obou komodit přistupuje i srovnání distribučních poplatků a v součtu i celkové ceny, kterou platí konečný zákazník jako představitel typické domácnosti.

Ze srovnání ceníků společnosti QUANTUM pro typickou domácnost, charakterizovanou sazbou D 02d u elektřiny a pásmem spotřeby 7,5 až 15 MWh ročně u zemního plynu, vyplývá nejstabilnější poměr u obou komodit, který za období od roku 2014 do roku 2023 dosahuje průměrné výše 1,8, tedy cena elektřiny jako komodity byla průměrně 1,8x dražší než cena zemního plynu. Poměr ceny elektřiny a ceny plynu v cenících pro rok 2024 je vyjádřen hodnotou 2,0.

Průměrná hodnota poměru distribučních sazeb v období let 2013 a 2023 dosahuje hodnoty 6,8, tedy cena distribuce elektřiny byla průměrně 6,8x dražší než cena distribuce plynu. Poměr cen distribuce elektřiny a zemního plynu pro rok 2024 je vyjádřen hodnotou 7,6. Je zřejmé, že v roce 2024 se v obou položkách „nůžky rozevírají“ ve prospěch růstu ceny elektrické energie. Tento poměr v příštích letech nadále poroste.

Poměr celkových cen obou komodit, které platí odběratel, zahrnující jak cenu komodity, tak i cenu distribuce ve sledovaném období, činí 3,4. Elektřina včetně všech regulovaných poplatků průměrně stála ve sledovaném období 3,4x více než zemní plyn. S ohledem na související okolnosti předpokládáme budoucí růst poměru ceny elektřiny a plynu, placený běžnou domácností.

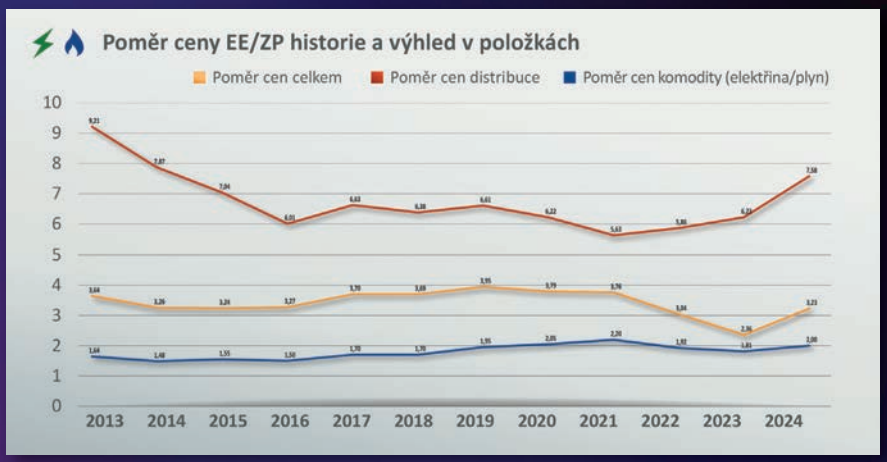

JAKOU VLASTNĚ MÁM CENU PLYNU?

Každý odběratel komodity za ni platí svému dodavateli. Odpověď na otázku v úzkém pojetí vyjadřující konkrétní hodnotu je jednoduchá, je to cena uvedená ve smlouvě a také ve vyúčtovací faktuře. Odpověď na otázku v širším pojetí, srovnávající moji cenu s cenou ostatních odběratelů, jednoduchá není. Víme přesně, kolik platíme sami, víme možná méně přesně, kolik platí naše blízké okolí, nevíme však vůbec, kolik platí ostatní, s námi spotřebou srovnatelní odběratelé na trhu.

Pro objektivní srovnání odběratelských cen u kategorie domácnost dříve sloužila takzvaná indikativní cena plynu. Od srpna 2016 ji na svých webových stranách pravidelně čtvrtletně zveřejňoval Energetický regulační úřad. Indikativní cena byla jednoduchou srovnávací pomůckou určenou pro širokou veřejnost. Indikativní cena byla uváděna podle charakteru spotřeby zvlášť pro vaření, ohřev vody a vytápění a představovala pouze neregulovanou část ceny. Indikativní cena vyjadřovala průměrnou cenu, kterou platila většina domácností v daném období a byla použitelnou srovnávací variantou. Pro výpočet indikativní ceny Energetický regulační úřad používal mix burzovních cen komodity. V souvislosti s prudkými pohyby cen komodity na burzách v roce 2022, bylo v pololetí 2022 ze strany Energetického regulačního úřadu zveřejňování indikativní ceny ukončeno a do současnosti nebylo obnoveno.

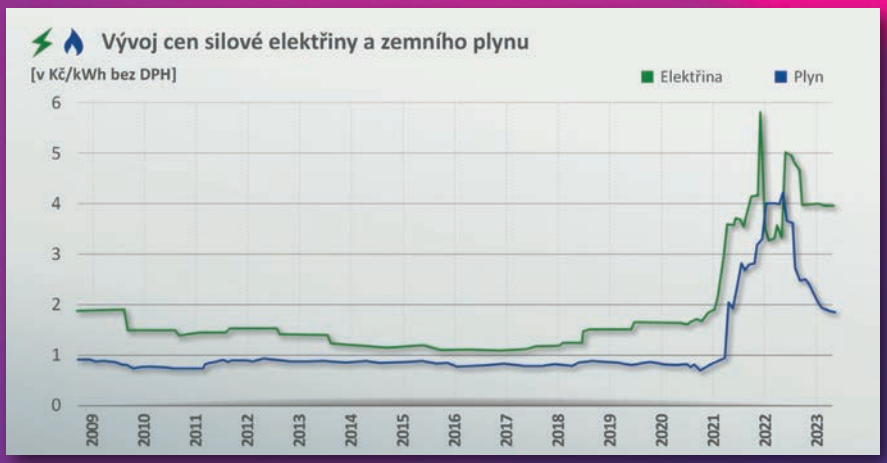

Souběžně byla a dosud stále je zveřejňována také komoditní cena zemního plynu a také elektrické energie. Na webu tzb-info.cz v části Kalkulátor cen energií je pravidelně zveřejňována pro jednotlivé sazby a pásma odběru. Výpočet komoditní ceny je prováděn podle aktuálních platných ceníků jednotlivých odběratelů. Komoditní cena tak představuje průměrnou ceníkovou cenu, která je na trhu aktuálně nabízena a získávají ji zákazníci měnící své dodavatele. V prvních třech čtvrtletích roku 2023 komoditní cena jak u zemního plynu, tak i u elektřiny klesala, v posledním čtvrtletí se pokles zastavil. Z grafů je vidět, jak se komoditní cena s měsíční periodou mění nejen v posledním období, ale i historicky od roku 2009. Komoditní cena vyjadřuje opět neregulovanou část ceny dané komodity, část variabilní placenou za spotřebované množství energie a část fixní placenou za stálé platby.

V naší společnosti se dlouhodobě systematicky snažíme udržet ceny zemního plynu i elektřiny v pásmu průměru trhu. Porovnáváme zveřejněné ceníky konkurenčních dodavatelů a pravidelně analyzujeme vývoj indikativní a komoditní ceny na trhu. Indikativní cena měla svůj srovnávací význam především v době, kdy ceny zemního plynu na burzách byly více méně stabilní. V letošním roce, kdy se vlivem úsporného chování odběratelů i vlivem vyšších teplot projevil pokles spotřeby a z toho plynoucí přebytek obou komodit na trhu, je komoditní cena použitelným nástrojem pro srovnání ceny u nově uzavíraných, nebo prodlužovaných smluv.

ZÁPORNÉ CENY SKUTEČNOSTÍ

Ještě nedávno bychom považovali záporné ceny elektřiny za fikci. Rozvoj nestabilních obnovitelných zdrojů způsobil nevyváženost celé soustavy, která se také projevuje kolísáním cen. Vysoký podíl nestabilních obnovitelných zdrojů a odstavení původních fosilních zdrojů v sousedním Německu má za následek deficit výroby elektrické energie. Závislost na zahraničních dodávkách cenovou nestabilitu významně posiluje. S rozvojem obnovitelných zdrojů přibývá situací, kdy je na trhu přebytek vyrobené elektřiny. Je to problém technický i ekonomický. Přebytek elektřiny na trhu způsobí pokles její ceny, pokud stav významného přebytku přetrvává, mohou se

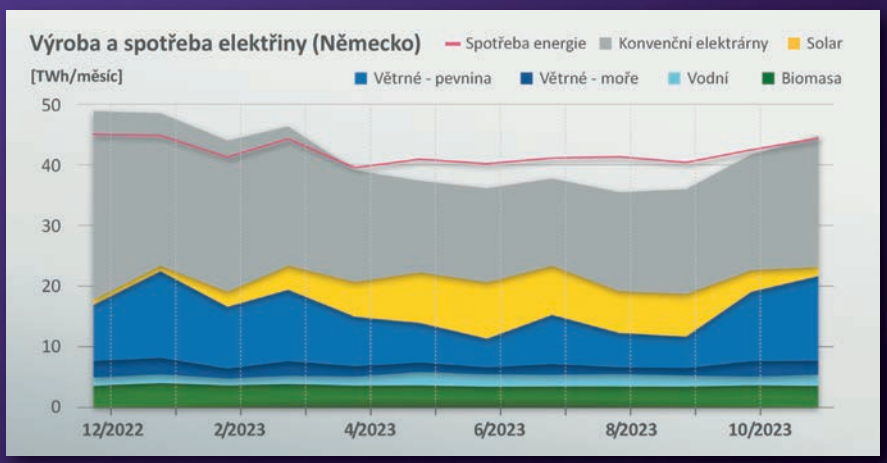

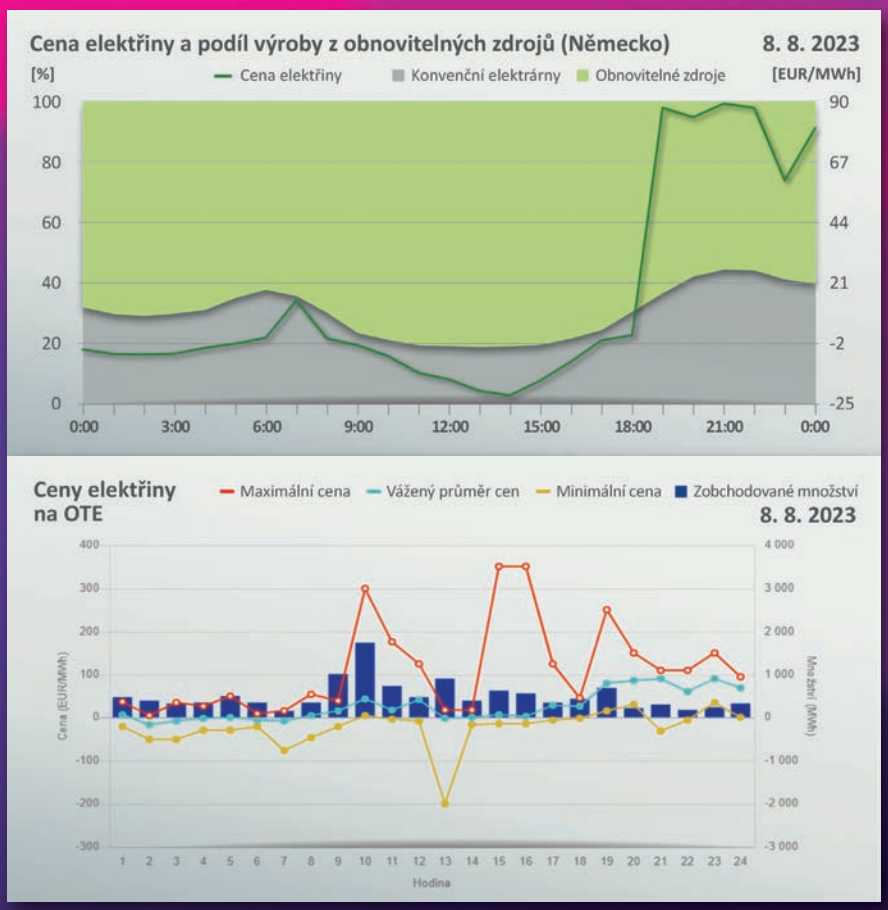

ceny propadnout až do záporných hodnot. K takovému jevu dochází celkem pravidelně již i u nás. S dalším rozvojem obnovitelných zdrojů budou takové situace častější. Záporné ceny elektřiny se vyskytují obvykle o víkendech, zvláště v letním období, kdy je převážně slunečno a současně je snížená spotřeba. V těchto obdobích se projevuje nadbytek elektrické energie vyrobené fotovoltaickými systémy. Mimo víkendů k takové situaci došlo například počátkem srpna 2023. Ceny elektřiny se propadly v pondělí 7. 8. a v úterý 8. 8., v období bez slunečního svitu a tomu odpovídající výroby elektřiny z tuzemských fotovoltaických elektráren. Důvod propadu ceny na domácí burze proto musíme hledat za hranicemi. V Německu bylo v daném období slunečno, a navíc velmi větrno. Výroba elektřiny z větrných a fotovoltaických elektráren, doprovázená výrobou z fosilních zdrojů, překročila německou spotřebu o 10 %. Přebytek elektřiny na německém trhu vedl k propadu cen na německé burze na -22 EUR/MWh. Protože žijeme v globálním světě a přebytky elektřiny se okamžitě posílají přes hranice, česká burza následovala burzu německou, vážený průměr cen u nás se propadl na -16 EUR/MWh, hodnota nejnižší obchodované ceny elektřiny klesla na -200 EUR/MWh. Propojení evropského energetického prostoru je vzájemné. Projevuje se nejen propadem ceny, ale také i jejím růstem. K takové situaci došlo opět v pondělí 11. září 2023 ve večerních hodinách, kdy na vnitrodenním trhu OTE došlo k růstu ceny obchodované elektřiny až na 1 000 EUR/MWh. Vážený průměr cen všech obchodů ve 20. hodině dosáhl hodnoty 618 EUR/MWh. O tom, že trh byl značně vystresovaný, svědčí i maximální obchodované množství elektřiny právě ve 20. hodině, kdy cena dosáhla nejvyšší hodnoty. Příčina opět nebyla u nás, ale v sousedním Německu. Zde v období stále ještě zvýšené spotřeby, v 19 hodin, vyskočila cena elektřiny na 525 EUR/MWh. Dle dostupných informací situaci způsobil poškozený nefunkční 623 km dlouhý podmořský kabel propojující energetické soustavy Německa a Norska. V okamžiku výpadku byl v Německu podíl obnovitelných zdrojů na výrobě jen 23 % a veškerá v Německu vyrobená elektřina pokrývala okamžitou spotřebu jen ze 79 %. Výpadek dodávky z Norska netrval dlouho a situace se jak v Německu, tak i u nás stabilizovala. Okolo 23. hodiny se elektřina u nás obchodovala již za v té době obvyklých 135 EUR/MWh.
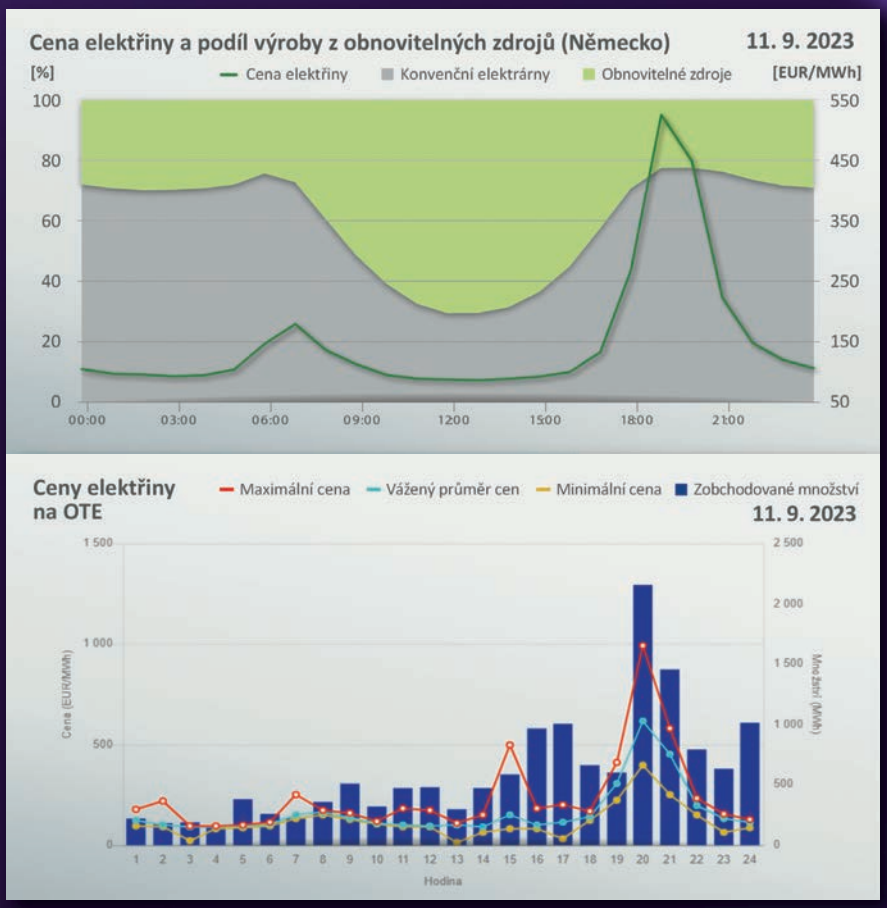
Uvedené příklady ukazují, jak je náš energetický trh těsně propojen se sousedním Německem a jak můžeme být ovlivněni vznikem nestandardní situace daleko za hranicemi naší země.